

тањима односа теорије и емпирије. Марксово проучавање капиталистичког начина производње и развоја засновано је на веома различитим изворима као богатој искуственој евиденцији. Своју теорију о друштву Маркс је настојао да "што непосредније заснује на искуственим чињеницама" (стр. 181). Непосредно проучавајући конкретна друштва (Енглеска) евидентна су Марксова настојања да те резултате провјерава и проширује у упоредном оквиру (САД, Русија). Зато, кроз искуствену основу (изворе података, услове њиховог стварања и критику) Марија Богдановић истиче да наведене изворе Маркс "користи у пуном значењу њихове комплементарности" (стр. 203). Компарирање одређених извора и њихово допуњавање је карактеристика стања или развоја друштвених односа у његовим проучавањима.

Текстови у књизи "Методолошке студије" су различити по свом односу према друштвеним областима истраживања. Такође, они се односе како на посебне методе, тако и на њихове посебне дјелове. Међутим, и поред тих различитости они се карактеришу заједничким одликама које се могу третирали као незаобилазни методолошки принципи у истраживању друштвених појава. Кроз текстове у овој књизи Марија Богдановић се залаже за принципе

социолошког метода који омогућавају очување цјеловитости друштвених појава у њиховој развојној и струк-туралној димензији. Ваљаност истраживачких резултата заснива се на отворености социолошког приступа сазнањима из других друштвених наука. Примјена принципа комплементарности у формирању искуствене основе истраживања је битан чинилац у мјери у којој то захтијева предмет истраживања. Методолошко становиште Марије Богдановић почива на цјеловитости истраживане друштвене појаве уз њено теоријско утемељење и сагледавање историјске димензије и потпуно остварење и примјену основних епистемолошких принципа: систематичности, објективности и прецизности.

Поједини од методских поступака (метод случаја и биографски метод) обрађени у књизи "Методолошке студије" били су запостављени у досадашњој методолошкој примјењивости. Послије разматрања њихове искуствене основе и епистемолошке утемељености у текстовима у овој књизи јасно се показује да су они веома корисни за социолошка проучавања појединих друштвених појава и незаобилазни у будућој теорији и пракси социолошког метода.

Срђан Вукадиновић

Симка Делетић: Теорије о друштвеном развоју, Београд : Научна књига "Светозар Марковић" 1993.

Динамика савременог друштва је толико богата друштвеним промјенама при чему се оне збивају у веома кратким интервалима, слободно се може рећи, готово свакодневно. Различити нивои испољавања друштвене структуре су пуни друштвених промјена. Промјене се дешавају у политичкој, економској, професионалној, техничко-технолошкој, образовној, као и у свим другим појединачним структурама које представљају сегменте друштвене структуре. Друштвене промјене се опажају. Међутим, у функцији њиховог еволуционизма нужно их је објаснити, као и назначити разлоге настанка. Смисао друштвених промјена и њихове

улоге у друштвеном развоју објашњава теорија.

У социологији нема опште сагласности о јединственој теорији друштвеног развоја, него се теорија друштвених промјена и друштвеног развоја, првенствено, објашњава "социјалном динамиком" или "динамичком социологијом" које уоприште имају, још, у Контовој теорији. Међутим, иако су Контове идеје о "социјалној динамици" у савременој социологији превазиђене, ипак је значајна његова подјела социјалне физике на двије гране или два приступа, који се у савременој социолошкој мисли третирају као елементи који (не) утичу на друштвени

развој. Те двије гране су социјална статика и социјална динамика, а по њима се диференцирају теорије друштвеног развоја у зависности да ли своју концепцију развоја заснивају на статичким или динамичким елементима.

Разматрање различитости теоријских становишта о друштвеном развоју је и садржај књиге "Теорије о друштвеном развоју" др Симке Делетић, професора истоименог предмета на Електронском факултету у Нишу.

Књига је структурисана из два дијела. У првом дијелу књиге аутор разматра проблематику заснивања социјалне динамике у дјелу Огиста Конта, као и основна значења појмова који се користе у теоријама друштвене промјене и развоја. У овом дијелу се анализирају теорије о друштвеном развоју. Није постојала претензија да се анализирају све теорије, већ се настојало да се оствари одређена репрезентативност тиме што ће се разматрати значајније теорије које се међусобно битно разликују и у којима проблем друштвеног развоја има централно мјесто.

Као основне теорије издвојене су: еволуционизам, историзам, теорија о цикличном кретању, марксизам, Веберова теорија друштвене промјене, функционализам и структурализам. Дакле, теорије које су свакако најприсутније и најутицајније у друштвеним наукама.

Други дио књиге представљају изворни текстови бројних аутора који се баве друштвеном промјеном и друштвеним развојем. Наведени су чланци Огиста Конта, Каспара Д. Негела, Херберга Спенсера, Емила Диркема, Вилхелма Дилтаја, Освалда Шпенглера, Арнолда Тојнбија, Макса Вебера, Карла Маркса, Талкота Парсонса, Роберта К. Мертона, Клод Леви-Строса, Луја Алтисера и др.

Књига "Теорија о друштвеном развоју" аутора Симке Делетић представља врло корисно дјело за све социологе јер се на веома јасан и језгровит начин бави основним проблемима у теоријама друштвене промјене и друштвеног развоја гдје не постоји јединство, већ веома разгранат плуралитет гледишта.

Срђан Вукадиновић

Слободан Вуковић: *Покретљивост и структура друштва*, Београд : Институт за криминологију и социологију 1994, 229 стр.

Проучавање структуре друштва је класична социолошка тема која побуђује пажњу и интересовање, како са становишта теоријског тако и емпиријског приступа. Већина социолошких студија заснована је на теоријском приступу, док је мањи дио њих настао на основу резултата емпиријског истраживања овог "социолошког реализма".

Књига "Покретљивост и структура друштва" настала је као резултат емпиријског истраживања које је аутор спровео у прољеће 1989. године и које је обухватило територију уже Србије и Панчева. За истраживање је коришћен квотни узорак од 1650 испитаника. Територија која је представљала просторни оквир истраживања била је подијељена на општине према нивоу развијености: на развијене, средње развијене и неразвијене. Основ за утврђивање нивоа развијености општина одређен је помоћу елементарна дохотка по становнику и дохотка

по запосленом у друштвеном сектору својине.

Студија представља једну од значајнијих емпиријских анализа периода краја 80-их година, односно краја раздобља једног статичког друштва какав је био социјализам. Заправо, емпиријски показатељи о структури друштва презентовани у овој студији резултат су предпоследњег истраживања такве природе и са таквим садржајем у бившој Југославији. Последње истраживање под називом "Структура друштва и квалитет живота" спровео је 1990. године Конзорцијум института друштвених наука Југославије.

Аутор је ову књигу методолошки структурисао, поред увода и основних методолошких напомена, у три кључна поглавља која се односе на: Покретљивост и структуру друштва, Моћ и структуру друштва и Структуру друштва и квалитет живота. На крају књиге дати су прилози који се састоје од 33 табеле у